

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Vtrum circumstantiæ humanorum actuum sint considerandę a theologo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

corpora, quæ loco circumscribuntur, sunt maximè nobis nota: & inde est quòd nomen circumstantiæ ab his quæ in loco sunt, deriuatur ad actus humanos: Dicitur autem in localibus aliquid circumscribere, quod est quidem extrinsecum à re, tamen attingit ipsam, uel appropinquat ei secundum locum. Et ideo quæcunque conditiones sunt extra substantiam actus, & tamen attingunt aliquo modo actum humanum, circumstantiæ dicuntur: quod autem est extra substantiam rei, ad rem ipsam pertinens, accidens eius dicitur. unde circumstantiæ actuum humanorum, accidentia eorum dicenda sunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod oratio quidem dat firmamentum argumentationi, primò ex substantia actus, secundario uerò ex his quæ circumstant actum. Sicut primò accusabilis reddi aliquis ex hoc, quòd homicidium fecit: secundario uero ex hoc, quòd dolose fecit, uel propter lucrum, uel in tempore, uel in loco factus, aut aliquid aliud huiusmodi: & ideo signanter dicit, quod per circumstantiam oratio argumentationi firmamentum adiungit, quasi secundario.

AD SECUNDVM dicendum, quòd aliquid dicitur accidens alicuius dupliciter. Vno modo, quia inest ei: sicut album dicitur accidens Sortis. Alio modo, quia est simul cum eo in eodem subiecto: sicut dicitur, quòd album accidit musico, in quantum conueniunt, & quodammodo se contingunt in uno subiecto, & per hunc modum dicuntur circumstantiæ accidentia actuum.

AD TERTIVM dicendum, quod sicut dictum est, accidens dicitur accidenti accidere propter conuenientiam in subiecto: sed hoc contingit dupliciter. Vno modo, secundum quod duo accidentia comparantur ad unum subiectum absque aliquo ordine, sicut album & musicum ad Sortem. Alio modo, cum aliquo ordine, puta, quia subiectum recipit unum accidens alio mediante: sicut corpus recipit colorem mediante superficie. & sic unum accidens dicitur etiam alteri inesse: dicimus enim colorem esse in superficie. Vtroque autem modo circumstantiæ se habent ad actus: nam aliquæ circumstantiæ ordinatæ ad actum, pertinent ad agentem non mediante actu puta locus, & conditio personæ: aliquæ uero median te ipso actu, sicut modus agendi.

ARTICVLVS II.

Vtrum circumstantiæ humanorum actuum sint consideranda à Theologo.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quòd circumstantiæ humanorum actuum non sint consideranda à Theologo. Non enim considerantur à Theologo actus humani, nisi secundum quod sunt aliquales, id est, boni, uel mali: sed circumstantiæ non uidentur posse facere actus aliquales, quia nihil qualificat, formaliter loquendo, ab eo quod est extra ipsum, sed ab eo quod in ipso est. ergo circumstantiæ actuum non sunt à Theologo consideranda.

¶ 1. Præter. Circumstantiæ sunt accidentia actuum: sed uni infinita accidunt. & ideo, ut dicitur in 6. Metaphysicæ, nulla ars, uel scientia est circa ens per accidens, nisi sola philosophica. ergo Theologus non habet considerare circumstantias humanorum actuum.

¶ 2. Præter. Circumstantiarum consideratio pertinet ad Rhetoricam autem non est pars theologiae. ergo consideratio circumstantiarum non pertinet ad Theologum.

SED CONTRA. Ignorantia circumstantiarum causat inuoluntariū, ut Dam. & Greg. Nicenus dicunt:

A sed inuoluntarium excusatur a culpa, cuius consideratio pertinet ad Theologum. ergo & consideratio circumstantiarum ad Theologum pertinet.

RESPON. Dicendum, quòd circumstantiæ pertinent ad considerationem Theologi triplici ratione. Primò quidem, quia Theologus considerat actus humanos, secundum quod per eos homo ad beatitudinem ordinatur. Omne autem quod ordinatur ad finem, oportet esse proportionatum fini: actus autem proportionantur fini secundum commensurationem quandam, quæ fit per debitas circumstantias: unde consideratio circumstantiarum ad Theologum pertinet. Secundo, quia Theologus considerat actus humanos, secundum quod in eis inuenitur bonum & malum, melius & peius, & hoc diuersificatur secundum circumstantias, ut infra patebit. Tertiò, quia Theologus considerat actus humanos, secundum quod sunt meritorij, uel demeritorij, quod conuenit actibus humanis, ad quod requiritur quòd sint uoluntarij. Actus autem humanus iudicatur uoluntarius, uel inuoluntarius, secundum cognitionem, uel ignorantiam circumstantiarum, ut dictum est: & ideo consideratio circumstantiarum pertinet ad Theologum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd bonum ordinatum ad finem, dicitur uile, quod importat relationem quandam. unde Philosophus dicit in 1. Ethic. quod in ad aliquid bonum est utile: in his autem quæ ad aliquid dicuntur, denominatur aliquid non solum ab eo quod inest, sed etiam ab eo quod extrinsecus adiacet, ut patet in dextro & sinistro, æquali & inæquali, & similibus: & ideo cum bonitas actuum sit in quantum sunt utiles ad finem, nihil prohibet eos bonos, uel malos dici secundum proportionem ad aliqua, quæ exterius adiacent.

AD SECUNDVM dicendum, quòd accidentia, quæ omnino per accidens se habent, relinquuntur ab omni arte propter eorum incertitudinem & infinitatem: sed talia accidentia non habent rationem circumstantiæ, quia, ut dictum est, sic circumstantiæ sunt extra actum, quòd tamen actum aliquo modo contingunt ordinatæ ad ipsa: accidentia autem per se cadunt sub arte.

AD TERTIVM dicendum, quòd consideratio circumstantiarum pertinet ad Moralem, & Politicū, & ad Rhetorem. Ad Moralem quidem, prout secundum eas inuenitur, uel prætermittitur mediū uirtutis in humanis actibus, & passionibus: ad Politicum autem & Rhetorem, secundum quod ex circumstantiis actus redduntur laudabiles, uel uituperabiles: excusabiles, uel accusabiles, diuersimode tamē. Nam quod Rhetor persuadet, Politicus diiudicat. Ad Theologum autem, cui omnes aliæ artes deseruiunt, pertinent omnibus modis prædictis: nam ipse habet considerationes de actibus uirtuosis, & uitiosis cum morali: & considerat actus, secundum quod merentur penam, uel præmium, cum Rhetore & Politico.

ARTICVLVS III.

Vtrum conuenienter enumerentur circumstantiæ in 3. Ethic.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quòd inconuenienter circumstantiæ numerentur in 3. Ethic. Circumstantia enim actus dicitur, quòd exterius se habet ad actum: huiusmodi autem sunt tempus & locus. ergo solæ duæ sunt circumstantiæ, scilicet, Quando, & Vbi.

¶ 2. Præter. Ex circumstantiis accipiuntur quid bene, uel male fiat: sed hoc pertinet ad modum actus. ergo omnes circumstantiæ

q. 18. art. 10. & 11. & q. 73. art. 7.

in argu. sed contra.

c. 7. de prin. tom 5.

arti. huius quat.

q. d. 16. q. 3. ar. 1. q. 2. & 3. & m. q. 2. ar. 1. c. cor. le. 3. Ethic. le. 9. fin. c. 10. 5.

q. d. 16. q. 3. ar. 1. q. 2. & 3. & m. q. 2. ar. 1. c. cor. le. 3. Ethic. le. 9. fin. c. 10. 5.

12. q. 10. m. 3.

16. q. 2. ar. 1. c. 54.